

Verslaggever

VERSLAG OVER DE TENTOONSTELLING(SCIE)

De leden der tentoonstellingscommissie liepen begin november met zulke voldane, ja zelfvoldane gezichten rond, dat ik besloot hen te vragen, hoe het er mee stond.

- De eerste fase van ons plan is afgesloten, was het inderdaad zelfvoldane antwoord. Zelfs een vijfjarenplan komt nooit uit, hoe kon dat dan met deze lieden die nog pas sedert september bezig waren? Ze gingen verder: De catalogus is bij de Reproductiedienst ter vermenigvuldiging, meer dan 100 tentoonstellingsnummers, meer dan 70 pagina's, waaronder een register, 7 afbeeldingen, een oplage van 500 exemplaren.

Ze wilden me overbluffen, daarom voorzichtig en schijnbaar onnozel verder gevorst.

- Weten jullie, dat de copie bij de Reproductiedienst van een IBM-machine moet komen? Ja, dat wisten ze.

- Maar weten jullie ook, dat men voor typezaken op dit instituut alleen maar Hilda Fiscalini heeft, aan wie Ali Bolhuis soms te hulp schiet, al hebben beiden de handen vol met administratie- en bibliotheek-sleutels en -boeken?

- Zelf geleerd en gedaan.

- Toe maar, en de Reproductiedienst wil nog wel mooie, schone copie; ze komen daar uit de grafische wereld en stellen nog al wat eer in hun vak. Is jullie werk al goedgekeurd? - Nee, dat niet.

- Enfin, dat zullen jullie dan wel merken. Maar nu over die 71 bladzijden, hoe kreeg je die vol?

Parmantig, echt historisch klonk het: we konden enige brieven publiceren.

Alsof tussen 1900 en 1923 al niet Emmius' brieven bijeen zijn gezocht en in twee banden verschenen (1907 en 1923) met een aanvulling, en nog weer een opvulling van J.J.Boer in 1935. Ik hen voeren: - nog meer ongepubliceerd, archivarisch materiaal?

- Ja zeker, enige opstellen, die Emmius zijn leerlingen liet maken, o.a. over staatsrechtelijke problemen.

- Zeker om z'n leerlingen te indoctrineren! Zijn het wat dragelijke opstellen?

- Nou, dragelijk, moeilijk, ze zijn in het Latijn.

- Mooie tentoonstelling, wie kent er nog Latijn. Al omstreeks 1840 riepen de studenten, als de hoogleraar na het aflezen van de presentielijst verzocht "claude fenestram": abest, absent, want ze dachten, dat het een naam was. Maar wie bewaart er nou leerlingen-opstellen?

- Emmius schreef op de achterkant van die opstellen brieven in het klad, of hij gebruikte ontvangen brieven voor aantekeningen.

- Dat pleit voor de vent; zuinig was-tie dus wel. Nog meer wat hier kan aanslaan?

- We leveren de handtekeningen van de eerste zes professoren van onze universiteit, geschikt voor grafologisch onderzoek. Let maar 'es op, hoe een eenvoudig, oprecht karakter van Ubbo Emmius er uitspringt. Er is een scriptie over te maken.

- Nog meer voer voor kandidaten?

- Ja zeker. Mellink heeft een artikel over Emmius en David Joris, de doperse sectariër, waarin hij opmerkt, dat dit onderwerp nog lang niet uitgeput is, en Kossmann wijdt een studie aan Joh.Althusius (1557-1638) en diens staats- en vrijheidsopvatting; ook over Emmius en Althusius is nog wel een verhaal te schrijven.

- Jullie zijn wel op de paedagogisch-didactische toer, is het niet?

- Nou en of! We komen zelfs met een portret van de beroemde Jan Amos Comenius Komensky (1592-1670).

-Die Tsjech, over wie al die paedagogen, didactici en agogen scripties schrijven? Heeft Renner jullie die vent aan de hand gedaan? En hoe kunnen jullie in vredesnaam die Van Kemenade passen in jullie geheel, als je daarvan tenminste kunt spreken?

- Dat zit zo: Comenius liep met het manuscript van Copernicus' beroemde werk door Amsterdam in 1614. Daar kwamen Ubbo Emmius en z'n vriend Nicolaas Mulerius aan. Zij zeiden: Comenius, mogen we dat manuscript even inzien? Wij willen

een nieuwe editie van Copernicus' "De Revolutionibus orbium coelestium" maken. Dat mocht. En zo heeft de hele wereld tot diep in de 19e eeuw die uitgave van Mulerius met een voorwoord van Emmius gebruikt en kon dankzij dit noorderlicht de heliocentrische gedachte zegevieren en wij de heelalruimte doorploegen. De commissieleden hebben zich in 1973

(Copernicus werd in 1473 geboren) blauw geërgerd aan een tentoonstelling van de Poolse ambassade over Copernicus, een Poolse held des geestes, in ons universiteitsgebouw zonder dat over die eigen Groningense bijdrage ook maar gekikt werd. Onze tentoonstelling is dus ook een beetje een contra-tentoonstelling. De Poolse ambassadeur zal van die contra-prestatie nog horen.

-In ieder geval is het een vrolijke noot, want ik geloof er geen flikker. Als ik het goed uitreken, was die Comenius in 1614 nog maar net even over de twintig jaar oud, en bovendien, zo las ik bij Busken Huet, Boer en Dijksterhuis, was Emmius op het punt van astronomie helemaal geen aanhanger van Copernicus, eerder een geborneerde, bekrompen Calvinist.

- Nou ja, als historicus weet je: dat moet je in het licht van zijn tijd zien.

-In de duisternis van zijn tijd bedoel je. En dat moet toch ook wel gelden voor zijn theoretische grondslagen. Ik hoorde, dat Waterbolk voor eerstejaars, nog niet eens met hun studie begonnen, een praatje over Emmius' historische theorieën weggaf. Wat kan dat voor niveau zijn! Heeft hij jullie dat stukje ook aangesmeerd? Zeker, omdat hij in de commissie zit?

-Niet alleen daarom. We knopen ook aan bij de modernste tendenties in de historische wereld: eerst de theorieën en dan de praxis. Emmius heeft het inderdaad een beetje te veel omgedraaid. Pas na heel veel historisch werk en toen hij al over de vijftig was en ook nog maar alleen, als hij het met anderen niet eens was, omdat hun praxis niet deugde, kwam hij tot het formuleren van theoretische standpunten. Al die boeken van zijn tegenstanders zijn ook te zien.

- 't Is dus wel een echte boekententoonstelling?

- Nou ja, nou nee, en in ieder geval, er is toch ook wel wat te zien aan die oude boeken? De beroemdste kunstenaars werkten aan de versiering van de titelpagina's. Denk maar aan Dürer en Rubens. En Emmius is toch ook een kaartmaker

en met kaarten is toch wat te doen? Hoe kostbaar zijn die kaarten nu wel niet. Ze scheuren ze tegenwoordig gewoon uit de boeken en ze worden dan apart verkocht. Kijk maar naar een uitgave van een boek van Emmius in ons instituut (1646): twee kaarten moeten er in zitten volgens het voorwoord.

En wat zit er in? Noppes. En Emmius was er nog wel zo fel op, dat men z'n boeken kon lezen en tegelijk weten, waar het gebeurde. En hoe fel was hij ook niet op zorg voor boeken en handschriften. De originele handschriften van Emo en Menko zag hij als een publieke schat; hij zag dat goed, want deze 13e eeuwse kronieken hebben in Europa geen parallel. We hadden graag door foto's getoond, hoe diezelfde manuscripten nu in de Universiteitsbibliotheek achter zeven deuren en sloten in gekoelde of opgewarmde lucht bewaard worden. Maar dat mocht niet, te riskant. Wel te begrijpen, als je leest, dat nu Emmius' historiewerk over de noordelijke streken al 4000 guldens kost. -As je me nou! Heeft de U.B. dan wel kunnen helpen?

-En of, en royaal. Zelfs mogen we voor één dag de Erasmus-Luther-Praedinius-bijbel tonen en overigens met foto's belichten.

-Wat is dat voor een veelkoppig monster?

-Kom maar kijken. In de kantlijn ontlaadt Luther zijn woede tegen Erasmus en na 1530 kon Luther er wat mee. Schelden meneertje. En Praedinius: kalm Luther.

-Jullie zijn wel paedagogisch bezig geweest. Zit er ook een strekking in de tentoonstelling?

-Natuurlijk, ook wij willen gidsen zijn. De moraal is - je kunt het in een opstel nog nalezen - ons gewest Groningen is door de menging van vreemdelingen en autochtonen, door het verenigen van traditie en het nieuwe rond 1620 boven de vaart der volken uitgestoten, net als Holland.

-Dat lijkt wel een omgekeerde rassenleer; Daar heette het: zuiver ras, zuivere prestaties. Nu draai je het om. Nogal simpel.

-Maar deze theorie heeft de toekomst, is dus objectief.

-Net zoals jullie catalogus de toekomst heeft?

-Ja, al wordt de tentoonstelling een sof. Maar dat zal de 2e fase leren. Nu gaan we een weekje op onze catalogus-lauweren rusten.

-Zak er maar niet door.

HET
IS
MAAR
DAT
U
WEET

SK **STANDAARD-BOEKHANDEL**

Zwanestraat 41-43 - Tel. 126749

**De sleutel
naar uw rijbewijs**

F.N.O.P. RIJSCHOOL

H. DE VRIES

METHODISCHE INSTRUCTIE

WIJ GEVEN LES IN

SIMCA 1501 - DAF '55

Telefoon 050 - 772724
Watermanstraat 9
GRONINGEN